

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

*Факультет № 6
Кафедра соціології та психології*

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
з навчальної дисципліни **Прикладні аспекти психодіагностики**
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
053 Психологія (практична психологія)

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної
ради ХНУВС гуманітарних та
соціально- економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології (протокол №8 від 15.08.2023)

Розробник:

Доцент кафедри соціології та психології, кандидат психологічних наук, доцент
Твердохвалова Ю.Л.

Рецензенти:

1. Професор кафедри психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, доктор психологічних наук, професор, Кузнєцов М.А.
2. Доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент Греса Н.В.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами

1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські	Практичні	Лабораторні	Самостійна	
Тема №1. Психодіагностика в різних сферах соціальної практики.	10	2	-	2	-	6	
Тема №2. Характеристика запитів на психодіагностику.	10	2	-	2	-	6	
Тема №3. Огляд психодіагностичних методик для забезпечення певних запитів.	12	2	-	4	-	8	
Тема №4. Психодіагностика в рамках психологічного супроводу кар'єри.	12	2	-	4	-	8	
Тема №5. Система оцінки персоналу організації.	12	2	-	2	-	8	
Тема №6. Методи оцінки персоналу.	12	2	-	4	-	8	
Тема №7. Психодіагностика сім'ї та дитяча-батьківських відносин.	12	2	-	4	-	8	
Тема №8. Психодіагностика подружніх відносин.	12	2	-	2	-	8	
Тема №9. Особливості застосування психодіагностичного інструментарію в умовах соціальних служб.	12	2	-	4	-	8	
Тема №10. Психолого-педагогічні завдання шкільної психологічної служби.	16	4	-	4	-	8	
Всього за семестр № 6:	120	22	-	32	-	76	Залік

**1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(заочна форма навчання)**

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота	
Тема №1. Психодіагностика в різних сферах соціальної практики.	11	1	-	-	-	10	
Тема №2. Характеристика запитів на психодіагностику.	12	1	-	1	-	10	
Тема №3. Огляд психодіагностичних методик для забезпечення певних запитів.	11	-	-	1	-	10	
Тема №4. Психодіагностика в рамках психологічного супроводу кар'єри.	12	1	-	1	-	10	
Тема №5. Система оцінки персоналу організації.	10	-	-	-	-	10	
Тема №6. Методи оцінки персоналу.	12	1	-	1	-	10	
Тема №7. Психодіагностика сім'ї та дитяча-батьківських відносин.	12	1	-	1	-	10	
Тема №8. Психодіагностика подружніх відносин.	12	1	-	1	-	10	
Тема №9. Особливості застосування психодіагностичного інструментарію в умовах соціальних служб.	12	1	-	1	-	10	
Тема №10. Психолого-педагогічні завдання шкільної психологічної служби.	16	1	-	1	-	14	
Всього за семестр № 6:	120	8	-	8	-	104	Залік

2. Методичні вказівки до практичних занять

Практичне заняття №1. «Психодіагностика в різних сферах соціальної практики».

Навчальна мета заняття: формування умінь і навичок за темою.

Кількість годин: 2 год. (денна форма навчання); - год. (заочна форма навчання).

Місце проведення: аудиторія факультету №6.

Навчальні питання:

1. Визначення «Я-концепції» у різних сферах соціальної практики.

2. Взаємодія з оточуючими у різних сферах соціальної практики.

Література: 1, 2, 3, 6, 11, 12

Методичне та матеріально-технічне забезпечення занять: тест на визначення «Я-концепції», тест «5 якостей».

План проведення заняття:

I. На початку практичного заняття викладач привітає студентів, повідомляє тему, план та структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Питання 1.

Проаналізувати використання тесту на визначення «Я-концепції» у різних сферах соціальної практики. Розкрити методику практичного відпрацювання поставленого завдання.

Студентам дається інструкція: Візьміть декілька листків чистого паперу і напишіть на одному із них в правому верхньому куті 10 із своїх імен, до яких Ви найбільше звикли (це можуть бути ім'я і по батькові, просто ім'я, прізвище, скорочене ім'я, кличка і т.д.). Після цього:

А. Дайте 10 відповідей на запитання: Хто я такий? Зробіть це швидко, записуючи свої відповіді точно в такій формі, як вони одразу приходять в голову.

Б. Дайте відповідь на таке ж запитання так, як, на Вашу думку, відгукнулися про Вас батько або матір (виберіть когось одного).

В. Дайте відповідь на таке ж запитання так, як, на Вашу думку, відгукнувся би про Вас Ваш кращий друг (подруга).

Г. Тепер порівняйте ці три набори відповідей і в письмовій формі вкажіть наступне:

1. В чому полягає схожість?

2. Які відмінності?

3. Якщо є відмінності, то як Ви їх поясните по відношенню до самого себе? В якій мірі Ви бачите себе по-іншому, порівняно з близькими людьми і які ролі берете на себе при спілкуванні?

4. Вкажіть, котрі із 10 відповідей Вашої самохарактеристики (пункт 1) стосувались:

- а) фізичних якостей (сила, здоров'я, зовнішній вигляд і т. д.)
- б) психологічних особливостей (інтелект, емоційна сфера і т.д.)
- в) соціальних ролей (професійна діяльність, сімейний стан і т. д.)

Д. Встановіть черговість, котру Ви вважаєте доцільною при перерахуванні цих трьох груп якостей. Чи залишаєтесь Ви на своїх початкових позиціях у складанні своєї самохарактеристики? Якщо ні, то запишіть новий порядок послідовності згадуваних Вами на самому початку якостей. Додалися чи замінилися які-небудь із них, і як Ви це поясните?

Якщо Ви виконали завдання, то написаний Вами підсумок можна визначити як словесне визначення Вашої Я-концепції, тобто відносно зафіксованого уявлення про самого себе. Тут можна й відмітити залежність Я-концепції від сприйняття Вас іншими людьми.

Тепер спробуємо розібратися в тому, як на погляди про інших людей впливає наше відношення до них, тобто з'ясуємо особливості «Я» як суб'єкта сприймання інших.

Питання 2.

Дане завдання ставить перед собою ціль продемонструвати існування змінних, що знаходяться в нас самих і не відносяться до оцінювання іншими людьми. Взаємодіючи з оточуючими, ми зазвичай зауважуємо, що вони подобаються нам або не подобаються. Як правило, цю оцінку ми пов'язуємо з внутрішніми якостями людей, що сприймаються нами, а не з особливостями власного сприймання. Це наочно проявляється в нашому відношенні, часто суперечливому, до людей, котрих ми добре знаємо.

А. Згадайте двох людей, котрі Вам дуже подобаються (для позначення використовуйте їх ініціали). Вкажіть п'ять якостей, котрі Вам в них подобаються.

Б. Згадайте двох людей, котрі Вам зовсім не подобаються. Позначивши їх по тій самій схемі, запишіть їх якості, котрі Вам не подобаються.

В. Вказавши всі ці якості, Ви можете побачити, в чому схожі двоє людей, котрі Вам подобаються і не подобаються. Наприклад, чи включають два перших списки одні і ті ж прикметники (припустимо «добрий», «щедрий»)?

Виконуючи таке порівняння другої пари списків, Ви побачите схожість між людьми, що не подобаються Вам по відмічених Вами якостях (наприклад, «жорстокий», «пихатий»). Тепер порівняйте всі чотири списки і визначте, які особистісні параметри людей, за які Ви їх любите чи, навпаки, не терпите.

Відзначте, які якості людей важливі для Вас, що Ви цінуєте в оточуючих і що Вас в них дратує і відштовхує. Запишіть свої висновки.

3. Написання висновків щодо використання опрацьованих тестів у різних сферах з урахуванням отриманих результатів.

Завдання для самотійної роботи:

1. Особливості педагогічної діагностики.
2. Психодіагностика у профорієнтації та профвідборі.
3. Діагностика та прогноз ефективності, колективу, організації.

4. Психодіагностика в профілактичній медицині, соматичній та психоневрологічній клініці.
5. Консультативна діагностика.
6. Діагностика батьківсько-дитячих стосунків та спілкування.

Практичне заняття №2. «Характеристика запитів на психодіагностику».

Навчальна мета заняття: формування умінь і навичок за темою.

Кількість годин: 2 год. (денна форма навчання); 1 год. (заочна форма навчання).

Місце проведення: аудиторія факультету №6.

Навчальні питання:

1. Використання тесту «Конструктивний малюнок людини із геометричних фігур» для урахування запитів на психодіагностику.
2. Використання САТ для урахування запитів на психодіагностику.

Література: 1, 2, 3, 6, 11, 12

Методичне та матеріально-технічне забезпечення занять: тест «Конструктивний малюнок людини із геометричних фігур», тест САТ, три аркуші паперу розміром 10x10см.

План проведення заняття:

I. На початку практичного заняття викладач привітає студентів, повідомляє тему, план та структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Питання 1.

Провести тест «Конструктивний малюнок людини із геометричних фігур»: необхідно у порядку віддання переваги розташувати фігури (круг, квадрат, трикутник) і ламану лінію. У початковій інтерпретації запропонованих фігур передбачалась така формула. Круг – це символ, який означає схвалення, чуттєвість, дружнє ставлення, грайливість. Квадрат означає відчуття безпеки, переважання в характері логіки, практичного підходу до дійсності, бажання створити надійну базу.

Трикутник символізує агресію; йому віддають перевагу люди, для яких власний успіх є важливішим від емоційного захоплення і які не можуть всидіти на одному місці. Ламана лінія означає наявність уяви; ті, у кого вона переважає, цінують індивідуальність і відкидають рутину. Вони часто захоплюються зарубіжною культурою, філософією, поезією, музикою та оцінюють інших людей, виходячи із внутрішніх якостей, а не з їх соціального становища.

Інструкція. Вам необхідно намалювати фігуру із 10 елементів, серед яких можуть бути трикутники, круги і квадрати. Ви можете збільшувати або зменшувати ці елементи (геометричні фігури) за розмірами, накладати їх один на одного в разі необхідності.

Важливо, щоб всі ці три елементи в зображенні обов'язково були, а сума

загальної кількості використаних фігур дорівнювала 10. Якщо ж при малюванні Ви використали більше фігур, то зайве потрібно закреслити; якщо ж Ви використали менше фігур, ніж десять, то необхідно домалювати решту. Зробіть малюнок за даною інструкцією.

Необхідний матеріал: три аркуші паперу розміром 10х10см, кожний аркуш пронумеровується і підписується. На аркуші №1 виконується перший пробний малюнок; далі, відповідно, на аркуші №2 – другий, на аркуші №3 – третій (див. приклад). Після виконання трьох малюнків дані опрацьовуються. При недотриманні інструкції матеріал не опрацьовується.

Питання 2.

Виконати завдання тесту та надати відповідь, яким чином результати САТ можна використати у випадках запитів із різних сфер соціальної практики (у практиці шкільного психолога; у практиці консультативної роботи; у клініці; у професійному консультуванні та трудовій сфері; у випадках психологічної експертизи).

III. Написання висновків щодо характеристики запиту на психодіагностику з урахуванням отриманих результатів опрацьованих тестів.

Завдання для самостійної роботи:

1. Педагогічна діагностика (тести досягнень, тестування немовлят та дошкільників, готовність до школи, труднощі у навчанні, контроль рівня засвоєння знань та умінь в середній та вищій школі).
2. Профорієнтація та профконсультування. (оцінка та самооцінка рівня сформованості особистості, профвідбір, професіограми, діагностика та прогноз ефективності керівника та колективу, організації).
3. Діагностика конфліктних ситуацій.
4. Діагностика в медицині (уточнення медичного діагнозу, оцінка ефективності терапії).
5. Консультативна діагностика в індивідуально-особистісній та сімейній консультації, при відборі в групу соціально-психологічного тренінгу, при аналізі шлюбної сумісності.

Практичне заняття №3. Огляд психодіагностичних методик для забезпечення певних запитів.

Навчальна мета заняття: формування умінь і навичок за темою.

Кількість годин: 2 год. (денна форма навчання); 1 год. (заочна форма навчання).

Місце проведення: аудиторія факультету №6.

Навчальні питання:

1. Порівняння цільового призначення психодіагностики у сфері освіти, під час профвідбору та у медико-психологічному консультуванні на прикладі тесту Амтхауєра.
2. Застосування тесту Томаса для забезпечення певних запитів в індивідуально-особистісній і сімейно-психологічній консультації.

Література: 1, 2, 3, 6, 9, 11, 12, 34

Методичне та матеріально-технічне забезпечення занять: тест Амтхауєра, тест Томаса.

План проведення заняття:

I. На початку практичного заняття викладач привітає студентів, повідомляє тему, план та структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Питання 1.

Порівняння цільового призначення психодіагностики під час профвідбору та у медико-психологічному консультуванні на прикладі тесту Амтхауєра.

В результаті тесту будується профіль інтелекту за наступними критеріями: доповнення пропозицій, винятки слова, аналогії, пам'ять, мнестические здатності, арифметичні задачі, числові ряди, просторову уяву, просторове узагальнення.

Перераховані вище критерії інтелекту групуються в вербальний, математичний і конструктивний комплекс і по ним будується узагальнений профіль результатів.

За допомогою тесту структури інтелекту Амтхауєра вимірюють рівень інтелектуального розвитку індивідів у віці від 13 років до 61 року.

Охарактеризувати особливості психодіагностики за допомогою тесту Амтхауєра у сфері освіти, під час профвідбору та у медико-психологічному консультуванні.

Питання 2.

Застосування тесту Томаса для забезпечення певних запитів.

Дати оцінку можливості проведення тесту Томаса для забезпечення певних запитів. Для опису типів поведінки людей в конфліктах (точніше, в конфлікті інтересів) К. Томас передбачає застосуванню двомірну модель регулювання конфліктів, основними в якій є кооперація, пов'язана з увагою людини до інтересів інших людей, залучених в ситуацію, і напористість, для якої характерний акцент на власних інтересах. Розглянути можливість застосування методики у сімейно-психологічній консультації, при відборі в групу тощо.

III. Написання висновків щодо опрацьованих методик для забезпечення певних запитів.

Завдання для самостійної роботи:

1. Планування психодіагностичної роботи.
2. Діагностика готовності до школи.
3. Діагностика у профорієнтації.
4. Діагностика у профвідборі.
5. Діагностика і прогноз ефективності керівника.
6. Діагностика і прогноз ефективності виробничого колективу.

7. Діагностика в профілактичній медицині, соматичній і психоневрологічній клініці.
8. Діагностика для оцінки ефективності медикаментозної і нелікарняної терапії.
9. Педагогічна діагностика.
10. Консультативна діагностика в індивідуально-особистісній і сімейно-психологічній консультації, при відборі в групу соціально-психологічного тренування при аналізі подружньої сумісності.
11. Діагностика девіантної поведінки.
12. Діагностика в проектуванні людино-машинних систем.

Практичне заняття № 4. «Психодіагностика в рамках психологічного супроводу кар'єри».

Навчальна мета заняття: формування умінь і навичок за темою.

Кількість годин: 2 год. (денна форма навчання); 1 год. (заочна форма навчання).

Місце проведення: аудиторія факультету №6.

Навчальні питання:

1. Професіограма - загальні відомості про професію.
2. Психограма - психологічний опис професії.

Література: 2, 3, 9, 11, 12, 15

Методичне та матеріально-технічне забезпечення занять:
професіограма практичного психолога, психограма практичного психолога.

План проведення заняття:

I. На початку практичного заняття викладач привітає студентів, повідомляє тему, план та структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Питання 1.

Провести психодіагностичне дослідження за структурою професіограми на прикладі професії практичного психолога. Обробити результати і формувати психологічний профіль співробітника (співробітників). Оцінити позитивні і негативні сторони співробітника.

Питання 2.

Провести психодіагностичне дослідження за структурою психограми на прикладі професії практичного психолога. Обробити результати і формувати психологічний профіль співробітника (співробітників). Оцінити командну взаємодію співробітника, його потенціалу. Зазначити психологічні аспекти підвищення професійної працездатності працівника.

III. Написання висновків щодо професіограми та психограми на прикладі професії практичного психолога в рамках психологічного супроводу кар'єри.

Завдання для самостійної роботи:

1. Особливості застосування психодіагностичних методів у роботі з персоналом.
2. Побудова служби персоналу в організації.
3. Організація набору і відбору персоналу: залучення персоналу, аналіз змісту роботи, визначення вимог до кандидатів на вакантну посаду.
4. Прогнозування професійної придатності за допомогою методів психологічної діагностики.
5. Складання плану роботи психодіагностичного дослідження: визначення переліку психологічних якостей і властивостей особистості для оцінки в процесі дослідження; затвердження програми дослідження.
6. Психологічні аспекти підвищення професійної працездатності працівника.

Практичне заняття №5. «Система оцінки персоналу організації».

Навчальна мета заняття: формування умінь і навичок за темою.

Кількість годин: 2 год. (денна форма навчання); - год. (заочна форма навчання).

Місце проведення: аудиторія факультету №6.

Навчальні питання:

1. Характеристика окремих методів та методик діагностики персоналу: методика К. Роджерса и Р. Даймонда.

2. Методика «Якорі кар'єри» у системі оцінки персоналу.

Література: 12, 13, 17, 28, 34, 35, 37

Методичне та матеріально-технічне забезпечення занять: методика К. Роджерса и Р. Даймонда, методика «Якорі кар'єри».

План проведення заняття:

I. На початку практичного заняття викладач привітає студентів, повідомляє тему, план та структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Питання 1.

Зазначити, що в рамках системи оцінки персоналу методика Роджерса-Даймонда використовується в основному для діагностики можливих проблем з адаптацією кандидатів на посаду до нових умов і правил поведінки.

Наголосити, що шкала опитувальника показала високу ефективність і дифференційну здатність в плані діагностики не тільки станів адаптації і дезадаптації, але і особливостей уявлень про себе, їх перебудови в вікові критичні періоди розвитку і в критичних ситуаціях, які спонукають індивіда до переоцінки себе і своїх можливостей.

Провести методику зі студентами.

Питання 2.

Провести методику «Якорі кар'єри». Зауважити, що «якорі кар'єри» - це ціннісні орієнтації, соціальні установки, інтереси і т.п. соціально обумовлені спонукання до діяльності, характерні для певної людини. Нагадати, що

кар'єрні орієнтації виникають в початкові роки розвитку кар'єри, вони стійкі і можуть залишатися стабільними тривалий час. При цьому дуже часто людина реалізує свої кар'єрні орієнтації неусвідомлено. Виявити наступні кар'єрні орієнтації: професійна компетентність, менеджмент, автономія, стабільність, служіння, виклик, інтеграція стилів життя, підприємництво.

III. Написання висновків щодо опрацьованих методик у системі оцінки персоналу..

Завдання для самостійної роботи:

1. Психодіагностика факторів професійного становлення.
2. Психодіагностика кар'єрних стратегій.
3. Діагностика адаптації персоналу.
4. Діагностика індивідуальних особливостей особистості персоналу.
5. Методика «Адаптивність» (МЛО-АМ) А.Г. Маклакова.
6. Методика С. Розенцвейга.
7. Методика «Рівень домагань особистості».

Практичне заняття №6. «Методи оцінки персоналу».

Навчальна мета заняття: формування умінь і навичок за темою.

Кількість годин: 2 год. (денна форма навчання); 1 год. (заочна форма навчання).

Місце проведення: аудиторія факультету №6.

Навчальні питання:

1. Діагностика лідерських якостей персонала за допомогою методики «Стиль керівництва» А. Журавльова.

2. Методика «ЦОЛ» М. Рокіча як метод оцінки персоналу.

Література: 12, 13, 17, 28, 34, 35, 37

Методичне та матеріально-технічне забезпечення занять: методики «Стиль керівництва» А. Журавльова, методика «ЦОЛ» М. Рокіча.

План проведення заняття:

I. На початку практичного заняття викладач привітає студентів, повідомляє тему, план та структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Питання 1.

Нагадати, що методика спрямована на оцінку переважаючого стилю керівництва: директивного, колегіального або ліберального. Протестувати себе та дати відповіді за керівника (наприклад, куратора чи класного керівника).

Питання 2.

Перш ніж перейти до тестування зазначити, що система ціннісних орієнтацій визначає змістовну сторону спрямованості особистості і складає основу її відносин до навколишнього світу, до інших людей, до себе самої, основу світогляду і ядро мотивації життєдіяльності, основу життєвої концепції

і «філософії життя». Нагадати, що М. Рокіч запропонував теоретичну модель для вивчення ціннісних орієнтацій людини і представив дієвий інструмент їх вимірювання.

Відносно інтерпритування слід зауважити, що ціннісні орієнтації відносяться до найважливіших компонентів структури особистості, за ступенем їх сформованості можна судити про рівень розвитку особистості. Розвинені ціннісні орієнтації - ознака зрілості, показник заходи соціальності. Стійка і несуперечлива сукупність ціннісних орієнтацій обумовлює такі якості особистості, як цілісність, надійність, вірність певним принципам та ідеалам, здатність до вольових зусиль в ім'я цих ідеалів і цінностей, активність життєвої позиції. Суперечливість ціннісних орієнтацій породжує непослідовність в поведінці. Нерозвиненість ціннісних орієнтацій – ознака інфантилізму, панування зовнішніх стимулів у внутрішній структурі особистості. У процесі спільної діяльності, яка визначає відносини людей в групах, складаються групові ціннісні орієнтації. Збіг найважливіших ціннісних орієнтацій членів групи забезпечує її згуртованість.

III. Написання висновків щодо лідерських якостей та ціннісних орієнтацій у контексті оцінки персоналу.

Завдання для самотійної роботи:

1. Діагностика конфліктної поведінки персонала.
2. Діагностика взаємодії персонала в системі «особистість-група»

Практичне заняття №7. «Психодіагностика сім'ї та дитячо-батьківських відносин».

Навчальна мета заняття: формування умінь і навичок за темою.

Кількість годин: 2 год. (денна форма навчання); 1 год. (заочна форма навчання).

Місце проведення: аудиторія факультету №6.

Навчальні питання:

1. Психодіагностика сім'ї та дитячо-батьківських відносин за допомогою методики Рене Жиля.
2. Тест-опитувальник батьківського ставлення (ОРО) (А.Я. Варга, В.В. Столін).

Література: 2, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 24, 33

Методичне та матеріально-технічне забезпечення занять: методика Рене Жиля, тест-опитувальник батьківського ставлення (ОРО) (А.Я. Варга, В.В. Столін).

План проведення заняття:

I. На початку практичного заняття викладач привітає студентів, повідомляє тему, план та структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Питання 1.

Зауважити, що методика Рене Жиля спрямована на дослідження сфери міжособистісних стосунків дитини і її сприйняття внутрішньосімейних відносин, вивчення соціальної пристосованості дитини, а також її взаємин з оточуючими. Провести методику зі студентами.

Питання 2.

На початку тестування підкреслити, що у тесті-опитувальнику батьківського ставлення (ОРО) (А.Я. Варга, В.В. Столін) розглядається як система різноманітних почуттів і вчинків дорослих людей стосовно дітей. Із психологічної точки зору батьківське ставлення - це педагогічна соціальна установка стосовно дітей, що включає в себе раціональний, емоційний і поведінковий компоненти. Всі вони в тому або іншому ступені оцінюються за допомогою опитувальника.

III. Написання висновків щодо опрацьованих методик у контексті психодіагностики сім'ї та дитячо-батьківських відносин.

Завдання для самостійної роботи:

1. Зміст та мета сімейної діагностики.
2. Основні складності сім'ї як соціальної системи, з якими може зіткнутися психолог-діагност.
3. Принципи діагностичної роботи з сім'єю.
4. Методологічні питання діагностики сім'ї.
5. Методи діагностики дитячо-батьківських відносин.
6. Характеристика проєктивних методик: методика «Неіснуюча тварина» та методика «Малюнок сім'ї».
7. Методика «ОРО».
8. Методика «АСВ».
9. Методика «PARI».

Практичне заняття №8. «Психодіагностика подружніх відносин».

Навчальна мета заняття: формування умінь і навичок за темою.

Кількість годин: 2 год. (денна форма навчання); 1 год. (заочна форма навчання).

Місце проведення: аудиторія факультету №6.

Навчальні питання:

1. Психодіагностика подружніх відносин за допомогою методики Т. Ліри.

2. Вивчення подружніх відносин за допомогою методики «Опитувальник задоволеності шлюбом».

Література: 4, 5, 9, 11, 12, 15, 22, 25, 29, 31, 36

Методичне та матеріально-технічне забезпечення занять: методика Т. Ліри, тест-опитувальник задоволеності шлюбом (ОУБ) В.В. Століна.

План проведення заняття:

- I. На початку практичного заняття викладач привітає студентів,

повідомляє тему, план та структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Питання 1.

На початку тестування нагадати, що методика Т.Ліри призначена для дослідження уявлень суб'єкта про себе і ідеальному "Я", а також для вивчення взаємин у малих групах. З її допомогою виявляється переважаючий тип відносин до людей в самооцінці та взаимооценке. При цьому виділяється два фактори: "домінування-підпорядкування" і "дружелюбність-агресивність (ворожість)". Саме ці чинники визначають загальне враження про людину в процесах міжособистісного сприйняття.

Питання 2.

На початку тестування нагадати, що тест-опитувальник задоволеності шлюбом (ОУБ) В.В. Століна розроблений В.В. Століним, Т.Л. Романовою, Г.П. Бутенко, призначений для експрес-діагностики ступеня задоволеності-незадоволеності шлюбом, а також ступеня узгодження-неузгодженості задоволеності шлюбом у тієї або іншої соціальної групи. Опитувальник є одномірною шкалою, що складається з 24 тверджень, які відносяться до різних сфер: сприйняття себе й партнера, думки, оцінки, установки тощо.

III. Написання висновків щодо опрацьованих методик у контексті психодіагностики подружніх відносин.

Завдання для самостійної роботи:

1. Особливості психологічної діагностики подружніх відносин.
2. Методи діагностики подружніх відносин.
3. Методика Т. Ліри,
4. Методика «Опитувальник задоволеності шлюбом»,
5. Методика «РОП»,
6. Методика «Характер взаємодії подружжя у конфліктних ситуаціях»,
7. Методика «Подружні ролі»

Практичне заняття №9. «Особливості застосування психодіагностичного інструментарію в умовах соціальних служб».

Навчальна мета заняття: формування умінь і навичок за темою.

Кількість годин: 2 год. (денна форма навчання); 1 год. (заочна форма навчання).

Місце проведення: аудиторія факультету №6.

Навчальні питання:

1. Методика «Мотиви вибору професії»
2. Тест Дж.Холланда

Література: 4, 5, 9, 11, 12, 15, 22, 25, 29, 31, 36

Методичне та матеріально-технічне забезпечення занять: методика «Мотиви вибору професії», методика Дж.Холланда

План проведення заняття:

I. На початку практичного заняття викладач привітає студентів, повідомляє тему, план та структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Питання 1.

На початку тестування зазначити, що визначення мотивації – один з найважливіших етапів вибору професії, оскільки саме внутрішні мотиви задають напрям вибору і визначають його стратегію. Найчастіше домінуючим мотиваційним чинником є рівень зарплати (а точніше - доходів). Проте інші важливі чинники, такі як цікава робота, хороший колектив, зручне місце розташування, наявність інших додаткових переваг (службовий автомобіль, мобільний телефон і т.п.) не менш важливі. Провести тестування зі студентами.

Питання 2.

Навчитись діагностувати особистісні чинники професійної діяльності за допомогою методики Дж.Холланда. Зробити вступні зауваження: Відповідно до типології особистості американського психолога Дж.Холланда розрізняють шість психологічних типів людей: реалістичний, інтелектуальний, соціальний, конвенціональний (стандартний), заповзятливий, артистичний. Кожен тип характеризується певними особливостями темпераменту, характеру і т.п. Певному психологічному типу особистості відповідають професії, в яких людина може досягти найбільшого успіху.

Віднесення людей до певного психологічного типу здійснюється за допомогою відповідних опитувальників. Зазначити можливість використання методики як в системі освіти (наприклад, при профорієнтаційній роботі), так і під час профвідбору.

III. Написання висновків щодо опрацьованих методик та наголосити на можливості використання в соціальних службах.

Завдання для самостійної роботи:

1. Основні напрямки психодіагностики в навчальних закладах.
2. Індивідуальна та групова діагностична робота (за запитом адміністрації, викладачів, дітей, батьків).
3. Психодіагностика у виправних закладах.
4. Специфіка психодіагностичної роботи з різними віковими категоріями людей.
5. Концепції профорієнтації: концепція Ф. Парсонса, концепція індивідуального стилю діяльності Є.А. Клімова, концепція К.М. Гуревича.
6. Схеми індивідуальної бесіди з учнями.
7. Диференційно-діагностичний опитувальник, карта інтересів, методика вивчення здібностей учнів.
8. Використання тесту Лірі в практичній роботі психолога служби знайомств.

Практичне заняття №10. «Психолого-педагогічні завдання шкільної

психологічної служби».

Навчальна мета заняття: формування умінь і навичок за темою.

Кількість годин: 2 год. (денна форма навчання); 1 год. (заочна форма навчання).

Місце проведення: аудиторія факультету №6.

Навчальні питання:

1. Визначення готовності дитини до школи за допомогою методики Орієнтаційний тест шкільної зрілості Керна-Йіресека.

2. Методика діагностики психологічної готовності дитини до шкільного навчання Н.Гуткіної.

Література: 1, 2, 5, 9, 11, 12, 20, 27

Методичне та матеріально-технічне забезпечення занять: Матеріали і обладнання: методика Орієнтаційний тест шкільної зрілості Керна-Йіресека (вже проведений з дитиною), методика діагностики психологічної готовності дитини до шкільного навчання Н.Гуткіної (вже проведена з дитиною).

План проведення заняття:

I. На початку практичного заняття викладач привітає студентів, повідомляє тему, план та структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Питання 1.

Перед початком обробки тестового матеріалу нагадати що Орієнтаційний тест шкільної зрілості Керна-Йіресека виявляє загальний рівень психічного розвитку, рівень розвитку мислення, вміння слухати, виконувати завдання за зразком, довільність психічної діяльності.

Тест складається з 4-х частин: • тест “Малюнок людини” (чоловічої фігури); • копіювання фрази з письмових букв; • змальовування точок; • опитувальник та підсумування усіх частин.

Питання 2.

Перед початком обробки тестового матеріалу нагадати, що методика діагностики психологічної готовності дитини до шкільного навчання Н.Гуткіної служить для діагностики рівня розвитку довільної сфери і може використовуватися при визначенні готовності дітей до шкільного навчання. Розрахована на дітей 5-10 років.

III. Написання висновків щодо опрацьованих методик.

Завдання для самостійної роботи:

1. Психодіагностика особистісних якостей і міжособистісних відносин у дошкільнят.

2. Психодіагностика особистісних та міжособистісних особливостей дітей молодшого шкільного віку.

3. Види та прояви шкільної дезадаптації.

4. Психодіагностика особистісних властивостей дітей підліткового та юнацького віку.

5. Психодіагностика міжособистісних властивостей дітей підліткового та юнацького віку (методики Т.Лірі, Шутца, В. Стефансона, Дж. Морено).
6. Методика діагностики агресивності.
7. Дослідження рівня конфліктності.
8. Методика виявлення схильності до неадекватної поведінки.
9. Методика на визначення загальної орієнтації дітей в навколишньому світі і запасу побутових знань

Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна:

1. Бурлачук Л. Ф. Основи психодіагностики для психологів / Л. Ф. Бурлачук // Психологія і особистість. - 2012. - № 1. - С. 199-200.
2. Галян І.М. Психодіагностика: навч. посібник - К.: Академвидав, 2009. – 464 с.
3. Гордієнко В. Психологія особистості в біографіях, подіях, портретах / Гордієнко В., Копець Л. – К.: Вид. Дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 304 с.
4. Зливков В.Л., Лукомська С.О., Федан О.В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях К.: Педагогічна думка, 2016. –219 с.
5. Комінко С.Б. Кращі методи психодіагностики / С.Б. Комінко, Г.В. Кучер ; Терноп. акад. нар. госп-ва. – Тернопіль : Карт-бланш, 2005. – 406 с.
6. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика. Навч. посіб для вузів . – К.: Ельга Ніка-Центр. –2004. –400 с.
7. Луценко О.Л. Практичні роботи з психодіагностики. – Х.: ХНУ ім. Каразіна, 2017. - 68 с.
8. Практикум з психодіагностики : Пізнавальні процеси : посіб. для студ. пед. ф-тів і практ. психологів // Чернів. держ. ун-т ім. Ю.Федьковича ; [уклад. П.Є.Мармазинська, О.С.Тарновська]. – Чернівці : Рута, 2000. – 111 с.
9. Практикум із загальної психології / під ред. Т.І. Пашукової. – К. : Знання. – 2000. – 204 с.

Допоміжна:

10. Біла О.Г. Соціально-психологічні детермінанти особистісного становлення психолога-практика // Проблеми загальної та педагогічної психології: Збірник наук. пр. Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред С.Д.Максименка. - К.: ГНОЗІС, 2003. - Т. V. - Ч. 6. - С. 18- 22.
11. Верко С.С. Психолог в організації: «за» і «проти» //Актуальні проблеми психології:Соціальна психологія. Психологія управління. Організаційна психологія. - Т. 1. - Ч. 6. - К.: Інститут психології ім. Г.С.Костюка, 2002. - С. 207-211.

12. Колот А.М. Мотивація персоналу: підруч.[для студ. вищ. навч. закл.]/ Колот А.М. - К: КНЕУ, 2005. -337 с.
13. Корольчук М. С. Психофізіологія діяльності: підручник для студ. ВНЗ / М. С. Корольчук. – К. : Ельга, Ніка-Центр, 2003. – 400 с.
14. Корольчук М. С. Теорія і практика професійного психологічного відбору : навч. посібник для слухачів та студ. вузів / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк. – К. : Ніка-Центр, 2010. – 532 с.
15. Крушельницька Я. В. Фізіологія і психологія праці: практикум / Я. В. Крушельницька. – К.: КНЕУ, 2014. – 351 с.
16. Ложкін Г. В. Психологія конфлікту : теорія і сучасна практика: навч. Посібник для студ. вузів / Г. В. Ложкін, Н. І. Пов'якель. – К.: Професіонал, 2007. – 407 с.
17. Ложкін Г. В. Психологія праці: навч. посібник для студ. навч. закладів / Г. В. Ложкін, Н. Ю. Волянчук, О. О. Солтик. – Хмельницький: ХНУ, 2013. – 191 с.
18. Малхазов О. Р. Психологія праці: навч. посібник для студ. ВНЗ / О. Р. Малхазов. – К.: ЦУЛ, 2010. – 206 с.
19. Матвеева М.П. Організація роботи шкільного психолога: Методичні рекомендації. -Кам'янець-Подільський: Інформаційно-видавничий відділ Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету, 2001. - 36 с.
20. Морозов О.М. Психологія особистості : оперативна аудіовізуальна діагностика : навч. посібник. - К.: Вид. Паливода А.В., 2018- 328 с.
21. Пасніченко А.Е. Психометричні основи психодіагностики: Навчально-методичний посібник. – Чернівці: Рута, 2006.
22. Пашукова Т.І., Допіра А.І., Дьяконов Г.В. Практикум із загальної психології. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000.
23. Поліщук С.А. Методичний довідник з психодіагностики: Навчально-методичний посібник. – Суми: Університетська книга, 2009.
24. Практикум з психодіагностики / Укл.: О.О. Музика, В.М. Остринька, В.В. Остринський. – 2-ге вид., випр. і допов. – Житомир, 2000.
25. Психодіагностика: навчальний посібник / уклад. Ю.В. Кушнір; відп.ред. В.П. Кушнір. - Донецьк: КиЦ, 2012. - 346 с.
26. Самошкіна Л. М. Психодіагностика: Навч. наоч. посіб. з мультимедійним курсом /Під ред.чл.-кор. АПН України, професора Е. Л. Носенко. –Д.: Вид-во ДНУ, 2018. –448 с.
27. Скоков СІ. Психологічна служба в установах кримінально-виконавчої системи України //Практична психологія і соціальна робота. 2002. № 6. С. 54-58.
28. Скребець В.О. Основи психодіагностики: навч. посіб. –К.: Слово, 2007. –192 с.
29. Становлення сучасної парадигми психологічної діагностики когнітивного розвитку учнів : монографія за ред. С.А.Гончаренко, Л.О.Кондратенко. – Кіровоград : Імекс – ЛТД, 2012 – 208 с.

30. Терлецька Л. Г. Основи психодіагностики. Навчальний посібник. – К.:Главник, 2016. –144 с.
31. Харцій О.М. Візуальна психодіагностика : навч. посібник Львів: Магнолія 2018. - 223 с.
32. Шевченко Л.О., Чепіга Л.П. Практична психологія: навч. посібник Харків : Константа, 2018. - 191 с.
33. Щербакова І.М. Психодіагностика професійного самовизначення особистості: Навчально-методичний посібник. – Суми: Вид-во СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2012. – 324 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

34. Електронний каталог підручників з психодіагностики <http://psytests.org/books.html>
35. Електронна бібліотека з психології «Псі-фактор» <http://psyfactor.org>
36. Електронна бібліотека з психології «Гумер» <http://www.gumer.info>
37. Електронна бібліотека з психології «Twirpx» <http://www.twirpx.com/library/>
38. Енциклопедія психодіагностики «PsyLab.info» <https://psylab.info/>